

Utbildningsutskottets betänkande**1976/77: 25****med anledning av propositionerna 1976/77: 100 och 1976/77: 108
såvitt gäller anslag till fortbildning m. m. jämte motioner****Propositionerna**

I propositionen 1976/77: 100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) har regeringen under punkten D 7 (s. 247—255) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen anförts om organisationen av fortbildningsavdelningarna,
2. till Fortbildning m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 59 048 000 kr.

Sedermåra har regeringen i propositionen 1976/77: 108 (socialdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Mogård — såvitt nu är i fråga (bilaga 4, s. 179) föreslagit riksdagen att till Fortbildning m. m. för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisa ytterligare 720 000 kr.

Motionerna

1976/77: 500 av herr Wiklund m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att regeringen ger skolöverstyrelsen i uppdrag att fortbildningen inom skolans område i tillämpliga delar, exempelvis inom PLUS- och SIA-utbildningen, skall vara öppen även för befattningshavare med skoladministrativa uppgifter,

1976/77: 1165 av fröken Rogestam (c) och fru Göthberg (c) vari yrkas att riksdagen

1. avslår regeringens hemställan i propositionen 1976/77: 100 om godkännande av vad som i denna anförts om ändrad organisation av de nuvarande fortbildningsavdelningarna vid lärarhögskolor,
2. som sin mening ger regeringen till känna att frågan om eventuellt ändrad organisation av fortbildningsavdelningarna ej ånyo bör underställas riksdagen förrän lärarutbildningsutredningen (LUT 74) redovisat resultatet av sitt arbete.

Utskottet

Vid lärarutbildningsreformen år 1967 (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) inordnades dåvarande sex institut för fortbildning av lärare som fortbildningsavdelningar i de sex större lärarhögskolor, som då stod under tillsyn av skolöverstyrelsen (SÖ). Enligt propositionen 1967: 4 skulle lärarhögskolorna härigenom garanteras möjligheter att

förmedla nya idéer och erfarenheter inte endast till de blivande lärarna utan också till de yrkesverksamma. Behovet av samverkan mellan grundutbildning och fortbildning ströks under.

Riksdagen fattade år 1975 (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) beslut av innebörd att lärarhögskolorna numera står under tillsyn av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

I propositionen 1976/77: 100 bilaga 12 föreslås nu att fortbildningsavdelningarna vid lärarhögskolorna i Linköping, Malmö, Mölndal, Stockholm, Umeå och Uppsala skall skiljas från respektive högskola och den 1 juli 1977 tills vidare i stället anknytas till länskolnämnd. Förslaget innebär framför allt att personalen vid avdelningarna skall vara anställd vid länskolnämnden i berört län. I vad gäller själva fortbildningsverksamheten bör avdelningarna enligt propositionen stå direkt under SÖ:s ledning.

I motionen 1976/77: 1165 hemställs om dels avslag på propositionens förslag om skiljande av fortbildningsavdelningarna från högskoleorganisationen, dels ett uttalande om att frågan om eventuellt ändrad organisation av fortbildningsavdelningarna inte ånyo bör underställas riksdagen förrän lärarutbildningsutredningen (LUT 74) redovisat resultatet av sitt arbete. Motionärerna anser — i likhet med den centrala organisationskommittén för högskoleformen — att fortbildningsavdelningarna administrativt på i princip samma sätt som nu tills vidare bör vara knutna till berörda högskoleenheter och att SÖ i fortsättningen skall ha det saktliga ansvaret för avdelningarnas fortbildningsverksamhet.

Enligt direktiven till LUT 74 kan frågan om en förändring av lärarnas grundutbildning inte ses isolerad från spørsmålet hur fortbildningen skall organiseras. Möjligheterna att använda högskolornas lärarutbildningsresurser för fortbildning skall vidare enligt samma direktiv prövas av de sakkunniga.

Utskottet delar uppfattningen i propositionen att fortbildningen i ökad utsträckning måste ha sin utgångspunkt i skolans vardag och i en vidgad lärarroll. Fortbildningens form och innehåll befinner sig nu i förändring dels för grundskolans personal genom reformen om skolans inre arbete, dels genom att LUT 74 prövar även fortbildningsfrågorna. I avvaktan på förslag från LUT 74 bör enligt utskottets mening fortbildningsavdelningarnas personal tills vidare vara anställd vid länskolnämnd och avdelningarnas verksamhet stå under SÖ:s direkta ledning. En sådan interimistisk lösning utesluter inte att fortbildningsverksamheten står i nära och direkt kontakt med den nya högskolan och grundutbildningen av lärare. Således har i propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. medel beräknats för att lärarutbildare även fortsättningsvis skall få fullgöra del av sin undervisningsskyldighet inom fortbildningsverksamhet i en omfattning som motsvarar sammanlagt

högst 200 undervisningstimmar för år inom respektive högskoleregion. Likaså kan nuvarande anordning enligt vilken fortbildningsavdelningarna är serviceorgan beträffande lärarutbildarnas fortbildning tillämpas även i framtiden. Det bör vidare vara av värde för SÖ att utnyttja lärarutbildningens både personella och materiella resurser för fortbildning av skolpersonal. Högskoleorganisationens möjlighet att erbjuda fortbildning ökas avsevärt den 1 juli 1977 genom systemet med enstaka kurser som blir poänggivande.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1165.

I propositionen 1975/76: 39 om skolans inre arbete (s. 317) har framhållits att det behövs en metodisk förnyelse av arbetet i skolan. En särskild fortbildning i vad gäller arbetssätt och arbetsformer föreslogs. Enligt propositionen "bör fortbildningen vända sig även till andra än lärare och omfatta en grupp om 10—15 personer från varje rektorsområde". Riksdagen hade inte något att erinra häremot (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367).

Genom riksdagsbeslut utgår statsbidrag till vikariekostnader när skolledare genomgår skolledarutbildning (prop. 1976/77: 100, UbU 1976/77: 16, rskr 1976/77: 157). Enligt regeringens beslut den 30 mars 1977 om viss skolledarutbildning skall deltagare i utbildningen inneha skolledartjänst.

Med hänvisning till nyssnämnda beslut föreslår utskottet att riksdagen avslår motionen 1976/77: 500.

I propositionen 1976/77: 108 bilaga 4 har bl. a. föreslagits att 720 000 kr. anvisas för fortbildning kring alkoholfrågor. Utskottet tillstyrker förslaget och även det i budgetpropositionen föreslagna beloppet på 59 048 000 kr. Utskottet föreslår alltså att anslaget Fortbildning m. m. för nästa budgetår förs upp på riksstaten med (59 048 000 + 720 000 =) 59 768 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77: 100 och med avslag på motionen 1976/77: 1165 godkänner vad som i propositionen anförts om organisationen av fortbildningsavdelningarna,
2. att riksdagen beträffande viss fortbildning avslår motionen 1976/77: 500,

3. att riksdagen till *Fortbildning m. m.* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 59 768 000 kr.

Stockholm den 4 maj 1977

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Jönsson i Arlov (s), Wiklund (s), Gustafsson i Barkarby (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Strindberg (m), Sundgren (s), fröken Rogestam (c), herrar Hagberg i Örebro (s), Ullenhag (fp), Bengtsson i Hamneda (c) och Richardson (fp).

Särskilda yttranden

1. beträffande *länskolnämndernas ansvar för fortbildningsverksamheten* av herrar Jönsson i Arlov (s) och Wiklund (s):

Vid behandlingen av frågan om verkstillhörigheten för fortbildningsavdelningarna vid de större lärarhögskolorna anför föredragande statsrådet bl. a. att länskolnämndernas fortbildningskonsulenter utför ett betydelsefullt arbete med att inventera skolans fortbildningsbehov och att detta arbete ofta ligger till grund för fortbildningsavdelningarnas fortsatta utvecklingsarbete. Enligt föredragande statsrådet bör man därför sträva efter att närma länskolnämndernas och fortbildningsavdelningarnas resurser till varandra. Vi delar denna uppfattning, men har svårt att förstå att detta närmande bäst främjas genom verksamhetens uppdelning i en *formell* del under länskolnämndernas ansvar och en *saklig* del under skolöverstyrelsens ansvar. Enligt vår mening hade det varit naturligare att ge skolöverstyrelsen det övergripande ansvaret för den totala planeringen och länskolnämnderna ansvaret för verksamheten på regional nivå. Härigenom kunde man ha undvikit den konfliktskapande dualism som ligger inbyggd i verksamhetens uppdelning i en formell del och en saklig del. En sådan uppdelning kan inte heller sägas stå i överensstämmelse med de allmänna strävandena på arbetsrättens område. Vi har emellertid för en övergångstid funnit oss kunna acceptera regeringens förslag och förutsätter att frågan tas upp till omprövning i samband med behandlingen av lärarutbildningsutredningens (LUT 74) kommande förslag.

2. beträffande *högskolans medverkan i lärarfortbildningen* av fröken Rogestam (c):

Under en lång följd av år har principen om samband mellan grund-

utbildning och lärarfortbildning varit avgörande för fortbildningens organisation (anknytningen av fortbildningsavdelningarna till lärarhögskola).

Den nya högskoleorganisationen ger betydligt större möjligheter än den nuvarande för organisatorisk samordning av grundutbildning och fortbildning.

Ett väsentligt inslag i högskolans utbildningsorganisation är de enstaka kurserna. Dessa kan i hög grad varieras i vad gäller innehåll och omfattning. Genom systemet med poänggivande kurser kan fortbildning lätt sammanbyggas med grundutbildning. Man får på så sätt ett välkommet inslag av återkommande utbildning för de på skolans område verksamma.

Om viss fortbildning organiseras som en till grundutbildningen inom högskolan knuten verksamhet underlättas enligt min mening möjligheten att för fortbildning flexibelt utnyttja den grundläggande högskoleutbildningens resurser. Även relativt små avnämargrupper i lärarkollektivet kan få sina fortbildningsbehov tillgodosedda. En spridning av fortbildning till olika orter inom en högskoleregion blir också möjlig att genomföra.

En fastare anknytning av viss fortbildning till grundutbildningen främjar en utveckling som innebär större effektivitet i nyttjandet av samhällets samlade utbildningsresurser. Behovet att organisera fortbildning i form av kostnadskrävande internatverksamhet minskar. Högskolans regionindelning erbjuder i vissa avseenden ett bättre mönster för en fortbildningsorganisation än länskolnämnderna. Länen ger i regel inte tillräckligt underlag för ett varierat utbud av fortbildning och kan heller inte erbjuda en bärkraftig organisation för skolans många och olikartade fortbildningsbehov.

Om viss fortbildningsverksamhet knyts till högskolan är även här kontakten mellan skolan och fortbildningen säkrad genom att de inom högskolan verksamma lärarutbildarna som en del av sin tjänst normalt har skoltjänstgöring. Genom sina besök hos lärarkandidater under deras praktik har de vidare mycket goda möjligheter att hålla sig à jour med skolväsendet och att identifiera uppkommande behov av fortbildning.

När jag nu under utskottets behandling av frågan om fortbildningsavdelningarnas organisatoriska ställning ansett mig böra acceptera regeringens förslag har det skett mot bakgrund av att lärarutbildningsutredningen skall överväga hela frågan om fortbildningens uppläggning och innehåll samt högskoleorganisationens utnyttjande för fortbildning.

